

СЕКЦІЯ 4. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БІЗНЕСУ

*Бегун С.І.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і торгівлі,
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

У сучасних умовах розвитку цифрової економіки трансформація бізнес-процесів уже не розглядається лише як технологічний тренд. Вона стає ключовим фактором забезпечення довгострокової конкурентоспроможності та стійкості підприємств. Сучасне бізнес-середовище вимагає від компаній, особливо у сфері Deep Tech та стартап-екосистеми, високого рівня організаційної гнучкості (agility) та швидкого реагування на зміни ринку. Саме здатність оперативно адаптувати управлінські рішення до нових умов визначає успіх і життєздатність сучасних організацій [1; 4, с. 66].

Ключовим драйвером цифрової трансформації виступає використання інноваційних технологій, зокрема штучного інтелекту (AI) та машинного навчання, аналітики великих даних (Big Data), хмарних обчислень, Інтернету речей (IoT) і технології блокчейн. Їх інтеграція сприяє переосмисленню базових елементів бізнес-стратегії – взаємодії з клієнтами, характеру конкуренції, ролі даних, інноваційної діяльності та формування ціннісної пропозиції. У цифровому середовищі клієнти формують мережеві спільноти, що змушує компанії переглядати підходи до маркетингових комунікацій. Водночас конкурентна боротьба набуває асиметричного характеру, оскільки нові гравці можуть з'являтися з інших галузей через платформні екосистеми. За таких умов дані стають стратегічним ресурсом, який дозволяє прогнозувати поведінку ринку та створювати нові джерела доданої вартості [2, с. 51].

Цифровізація сприяла поступовому відходу від класичних моделей взаємодії бізнесу (B2B, B2C), які традиційно ґрунтувалися на володінні матеріальними активами та жорстких ієрархічних структурах управління [25, с. 292]. Натомість формуються гнучкі цифрові моделі, що характеризуються мережевими ефектами та високою масштабованістю. У науковій літературі їх умовно поділяють на кілька основних типів.

До них належать платформні моделі – цифрові екосистеми, такі як Amazon та Alibaba, а також соціальні мережі й сервіси спільного використання ресурсів,

зокрема Uber і Airbnb, які забезпечують взаємодію між постачальниками та споживачами без необхідності володіння фізичною інфраструктурою.

Поширеними є також моделі, засновані на даних, у межах яких компанії, наприклад Google або Meta, отримують прибуток завдяки збору, аналізу та монетизації великих масивів інформації [3; 5].

Важливе місце посідають хмарні бізнес-моделі (SaaS, PaaS, IaaS), що передбачають надання програмного забезпечення та IT-інфраструктури у форматі сервісу, забезпечуючи високу гнучкість і масштабованість бізнесу [1].

Крім того, активно поширюються передплатні та гібридні моделі, зокрема Freemium-сервіси, такі як Spotify або Dropbox, а також підписні платформи на зразок Netflix, які формують стабільні довгострокові потоки доходів і підтримують лояльність клієнтів [5].

Окрему групу становлять моделі краудсорсингу та краудфінансingu, що передбачають залучення зовнішніх ресурсів, знань і фінансування через спеціалізовані цифрові платформи [1].

Для оцінювання результативності цифрової трансформації, зокрема у високотехнологічних Deep Tech проєктах, застосовується комплексна система показників, яка охоплює виробничі, фінансові та управлінські аспекти діяльності підприємства, а також ефективність управління людським капіталом. Одним із ключових операційних індикаторів виступає тривалість виконання процесу або життєвого циклу проєкту.

Водночас важливе значення мають маркетингові метрики, що дозволяють оперативно коригувати бізнес-стратегію та оцінювати ефективність взаємодії з клієнтами. Зокрема, показник Customer Retention Rate (CRR) відображає частку клієнтів, які продовжують користуватися послугами компанії. Показник Customer Lifetime Value (CLV) характеризує прогнозований прибуток, який підприємство може отримати від одного клієнта протягом усього періоду співпраці. Customer Churn Rate (CCR) демонструє рівень відтоку клієнтів і є особливо важливим для бізнес-моделей, що функціонують на основі передплати. Customer Acquisition Cost (CAC) визначає витрати, пов'язані із залученням одного нового клієнта. Водночас показник Return on Advertising Spend (ROAS) відображає ефективність використання рекламних бюджетів і дозволяє оцінити результативність маркетингових інвестицій [1].

Цифрова трансформація відіграє важливу роль у досягненні цілей сталого розвитку, оскільки забезпечує комплексний економічний, екологічний і соціальний ефект. Її вплив проявляється насамперед у підвищенні продуктивності діяльності підприємств та зменшенні операційних витрат завдяки автоматизації виробничих і управлінських процесів, що в середньому може забезпечувати скорочення витрат на 20–30%.

Водночас цифрові технології сприяють підвищенню екологічної стійкості. Використання IoT-технологій та аналітики великих даних дозволяє оптимізувати споживання води, енергії та інших ресурсів, а застосування алгоритмів штучного інтелекту в управлінні логістичними процесами допомагає зменшувати обсяги викидів CO₂.

Крім того, цифровізація має значний соціальний ефект, оскільки сприяє розширенню доступу населення до медичних і освітніх послуг через цифрові платформи, покращує умови праці шляхом автоматизації рутинних операцій та підвищує рівень соціальної інклюзивності у суспільстві [4].

Попри значні можливості, цифровізація супроводжується низкою викликів для управління підприємствами. Насамперед це питання кібербезпеки, оскільки збільшення залежності від інформаційних технологій підвищує ризики кібератак та витоку конфіденційної інформації. Другою проблемою є дефіцит цифрових компетентностей серед менеджерів і працівників, що потребує значних інвестицій у навчання та розвиток персоналу. Крім того, у багатьох організаціях спостерігається культурний опір змінам, який може уповільнювати впровадження інновацій. Додатковим фактором ризику є швидке оновлення технологій, що створює постійний фінансовий тиск через необхідність модернізації IT-інфраструктури [2].

Отже, цифрова трансформація бізнес-моделей є складним і багатовимірним процесом, що передбачає інтеграцію технологічних інновацій із довгостроковою бізнес-стратегією підприємств [1; 2]. Компанії, які ефективно використовують цифрові інструменти, здатні не лише підвищувати внутрішню операційну ефективність, а й формувати нові ціннісні пропозиції для клієнтів. У довгостроковій перспективі це сприяє досягненню цілей сталого розвитку та забезпечує підвищення конкурентоспроможності бізнесу в умовах цифрової економіки [4; 5]. Водночас результативність цифрової трансформації значною мірою залежить від здатності підприємств поєднувати технологічні інновації з організаційними змінами, розвитком людського капіталу та формуванням адаптивних управлінських стратегій. Це зумовлює необхідність подальших досліджень механізмів інтеграції цифрових технологій у бізнес-процеси з урахуванням принципів сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Богоявленська Ю. В., Петрук А. Б. Використання цифрових технологій для підвищення ефективності бізнес-процесів у Deep Tech проєктах і стартапах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 10. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-08-05>.

2. Ніколайчук В. В., Бондар В. Ю. Цифрові трансформації в бізнесі: виклики та можливості для менеджменту. *Менеджмент підприємств*. 2023. С. 51–52. URL: https://fmm.kpi.ua/sites/default/files/files/konf_management_2023.pdf (дата звернення: 11.03.2026).

3. Роль цифрових технологій у трансформації бізнес-моделей сучасних підприємств / Ж. Семчук, А. Іваши, О. Хоростіль та ін. *Економіка*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11356659>.

4. Черничко Т. В., Проскура В. Ф., Алмаші В. В. Цифрова трансформація бізнес-процесів як фактор сталого розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 15. С. 66–71. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.15.66.

5. Шостак Л. В., Бегун С. І. Бізнес-моделі в цифровій економіці: як цифрова трансформація змінює електронний бізнес. *Інфраструктура ринку*. 2024. № 83. С. 292–297. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure83-50>.

Білявський В.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Савченко В.С.,
здобувач вищої освіти,
Національний університет «Київський авіаційний інститут»

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасному економічному середовищі цифрові технології стають вирішальним інструментом розвитку громадянського суспільства в цілому та сучасних підприємств зокрема. Швидке поширення інформаційних технологій змінює традиційні підходи до організації бізнес-процесів, управління ресурсами та взаємодії зі споживачами. В умовах загострення конкурентної боротьби підприємствам слід використовувати сучасні цифрові інструменти для підвищення ефективності своєї діяльності та забезпечення сталого розвитку.

Цифровізація бізнесу передбачає інтеграцію інформаційних технологій у всі основні процеси підприємства. Це дозволяє покращити управління інформаційними потоками, підвищити швидкість прийняття управлінських рішень та оптимізувати використання ресурсів. Використання цифрових технологій також сприяє «...підвищенню прозорості бізнес-процесів і створює передумови для більш ефективного контролю діяльності підприємства» [1, с.202].